

ENDAMÁL OG UPPGÁVUR

Í lógini um bókasøvn stendur, at bókasøvn hava til endamáls at fremja upplýsing, lærdóm og mentanarligt virkseimi.¹

Bókasavnskipanin eru bókasøvnini og tær tænar, sum hesi søvnini veita borgarum og stovnum. Bókasøvnini eru fyrst og fremst fólkabókasøvnini, skúlabókasøvnini í fólkskúlanum og í vinnu- og miðnámskúlum og so tey í hægri undirvísingastovnum og stovnsbókasøvnini.

Til at veita sínar tænar kunnu bókasøvnini hava til taks bókur, tíðarrit, ljóðbókur, sjónbond, fløgur og annað hósandi tilfar, sum eisini kann fevna um tónleik og teldutøkt tilfar, sum til dømis internet og margmiðlar. Tilfarið verður lænt út uttan viðurgjald, og tað skal umboða dygd og fjølbroytni og vera tíðarbært.

Landsbókasavnið er høvuðsbókasavn og hevur harumframt eisini týðandi uppgávuna at vera tjóð- og vísindabókasavn. Landsbókasavnið hevur m.a. til endamáls at:

- savna, skráseta og varðveita allar føroyskar bókmentir og alt, sum er skrivað av bókmentum um Føroyar og av føroyingum
- hava eina handritadeild við handritum o.ø. eftir føroyskar høvundar og handritum, ið annars lýsa føroyska bókmentasøgu, mentan og siðsøgu
- skipa fyri skráseting av føroysku tjóðbókaskránni
- vera føroysk ISBN-, ISMN- og ISSN-skrivstova
- skipa fyri gransking í tí tilfari, sum er til skjals á stovninum

Yvirskipaðu arbeiðsøkini eru umsiting av bóka- og tilfarsstovni, skráseting/flokkning, varðveitsla og miðling.

Landsbókasavnið skipar eisini fyri klárgering av bókasavnstílfari til úti við 20 fólka- og skúlabókasøvn og samstarvar eisini við aðrar stovnar um veiting av vísindabókasavnstæna.

¹ Løgtingslóg nr. 79 frá 8. mai 2001 um bókasøvn, sum broytt við løgtingslóg nr. 148 frá 20. desember 2005.

Avtala er við Fróðskaparsetrið um, at Landsbókasavnið veitir stovninum vanligu bókasavnstænastu.

Við ársbyrjan í fjør varð Landsbókasavnið lagt saman við øðrum søvnum í nýggja stovnin Sövn Landsins. Fyri Landsbókasavnið skal hetta merkja, at arbeiðsorkan á staðnum nú fyri tað mesta skal fara til bókasavnsfakligt arbeiði og í minni mun til at røkja ta bókasavnsúmsiting, sum er ásett í bókasavnslóginu. Umsitingin fevnir umframt fyrisiting um m.a. býtið av árliga bókasavnsgjaldinum til rithøvundar og studningin til kommunur til bókasavnsvirksemi. Landsbókasavnið hevur sambært lógini eisini eftirlit við fólkbókasøvnunum og skal veita ráð og leiðbeining.

Tann fyrsta tíðin eftir samanleggingina hevur verið ein tilgongd við eini tillaging til broyttu stovNSSkipanina. Ein liður í hesi tillaging er, at Landsbókasavnið má gera neyvari uppgávu- og ábyrgdarbýti fyri virkseimið og uppgávurnar, savnið skal loysa.

Erhard Jacobsen varð í fjør settur sum leiðari á Landsbókasavninum og tók við starvinum 1. februar 2011. Stutt eftir varð Annika Smith sett í starv sum 1. bókasavnsleiðari. Umroknað til fulltíðarstørv starvaðust við ársenda 2011 beint undir 13 fólk á Landsbókasavninum, og er hetta munandi færri starvsfólk enn undanfarin ár.

VIRKSEMI OG TÆNASTUR

Landsbókasavnið fekk umleið 3.600 fyrispurningar í 2011. Av hesum vórðu 2/3 avgreiddir við bókasavnsleiðari í útlánum og restin um telefon ella við telduposti. Fyrispurningarnir kunnu vera rættiliga ymiskir, og summir kunnu avgreiðast á staðnum, meðan aðrir kunnu taka longri tíð at avgreiða.

Í fjør vórðu umleið 23.000 bókur og annað tilfar lænt á Landsbókasavninum, og hetta er ein øking samanborið við árið fyri. Ein partur av hesum eru bókur ella tilfar, sum vegna lánaran er bilagt frá øðrum bókasøvnum í Føroyum og frá útlenskum bókasøvnum. Her eru eisini taldar við vísindaligar greinir, sum verða tiknar niður úr on-line tíðarritsgrunnum, sum Landsbókasavnið heldur saman við øðrum granskningar- og útbúgvingarstovnum (E-feingi).

Landsbókasavnið bíleggur harumframt vegna lánarar ein hóp av greinum frá útlenskum bókasøvnum. Talan er í flestu førum um greinir við fakligum ella vísindaligum innihaldi.

Nógv koma eisini inn á gólvið at lesa og arbeiða og lesa nýggj og gomul bløð, og vitjandi á Landsbókasavninum læna eisini fitt av tilfari úr Føroyadeild og Handritadeildini til nýtslu á staðnum.

Landsbókasavnið hevur ikki tøl fyri, hvussu nógv fólk vitja bókasavnið.

Landsbókasavnið skipar eftir umbøn fyri bókasavnskunning fyri skúla-flokkum - serliga úr miðnámsskúlum - ella fyri lesandi.

Søvnini í Søvn Landsins hava felags heimasíðu (savn.fo), sum eisini vísir til egnu heimasíðurnar hjá søvnunum. Heimasíðan hjá Landsbókasavninum (flb.fo) verður væl vitjað. Í 2011 vitjaðu 21.825 fólk heimasíðuna 46.589 ferðir, og tey lótu í miðal upp 3,84 síður við hvørja vitjan ella 179.000 síður íalt.

Til ber at leita eftir, bileggja og endurnýggja lænt tilfar á bókasøvnunum á heimasíðuni bokasavn.fo.

BÓKASTOVNURIN

Landsbókasavnið hevur ein hampuliga stóran bókastovn. Í Útlánum eru 37.704 bind, í Vísindadeildini 5.760 og á Lesistovuni 3.174.

Í Føroyadeildini eru 18.856 skrásettar eindir, og á goymslu eru 26.930 bind. Hetta er íalt 92.424 titlar ella góð 164.000 eintøk.

Harumframt eru skrásettir 540 handritapakkar.

Tey 17 fólkabókasøvnini áttu við ársenda 302.410 bókur. Útlánið í 2011 var íalt 162.108 bókur, og er hetta ein øking á 10% síðan 2009.

VÍSINDABÓKASAVN

E-feingi (flb.fo/efeingi), sum er ein tænasta, ið fevnir um on-line atgongd til vísindaligar leitigrunnar, e-bókur, greinasøvn og tíðarrit, verður umsitið av Landsbókasavninum.

Slíkar tænar sum henda verða veittar á øllum størri bókasøvnnum og útbúgvingarstovnum uttanlands og eisini her hjá okkum, og hetta skal tryggja, at lesandi, lærarar, frøðingar, granskarar o.o. lættliga skulu kunna sleppa til eitt fjølbroytt vísindaligt dygdartilfar á netinum.

Okkara tænasta verður brúkt, men kanska ikki í nóg stóran mun. Landsbókasavnið fer tí at leggja enn meiri dent á at hava kunning og skeið í at brúka hesa tæna. Royndir bæði uttanlands og her hjá okkum hava víst, at fólk skulu venja seg við at brúka vísindabókasavnstæna, og hesar tænar skulu marknaðarførast væl, skulu tær muna.

Vísindabókasavn verður annars umrøtt í álitinum *Vitan og vøkstur*, sum snýr seg um almenna granskingarpolitikkur. Í álitinum verður m.a. sagt, at “Granskingarpolitikkurin er samtyktur av Vísindaráðnum á fundi 28. januar 2011. Hann er galdandi fyri tíðarskeiðið 2011-2015. Tað er neyðugt at gera íløgur í felags infrakervi, sum alt granskingarumhvørvið skal kunna

nýta uttan meirkostnað. Hetta er m.a. eitt sterkt universitets- og granskingarbókasavn, sum skal kunna veita atgongd til e-tíðarrit, bókur og annað tilfar.”²

Landsbókasavnið umsitur eisini EBI (flb.fo/ebi), sum er eitt samstarv millum fólka- & skúlabókasøvn og skúlar um felags hald av elektroniskum bókasavnstænastum á internetinum. Undirtøkan fyri hesi tænastu hevur ikki verið so stór, sum ynskiligt kundi verið, og hon verður tí endurskoðað og væntandi broytt.

TJÓÐBÓKASAVN

Landsbókasavnið hevur sum eina av sínum høvuðsuppgávum at savna og skráseta allar føroyskar bókmentir. Við lógarásettu skylduavhendingini er ásett, at av øllum verkum, útgivnum í Føroyum, skulu avhendast 4 ókeypiss eintøk til Landsbókasavnið.³ Umframt at vera partur av støðinum undir okkara felags tjóðminnum, tað sum vit rópa Føroyadeild, so skal skylduavhendingin eisini tryggja støðið undir tjóðbókaskránni.

Tjóðbókaskráin skal koma øllum, sum fylgja við útgávuvirkseminum, og teimum, ið fáast við at lesa og granska føroyskar bókmentir, til góðar.

Lat tað vera greitt, at uppgávan at skráseta føroyskar bókmentir er fjøltáttað arbeiði. Hetta er ikki minst galdandi, um vit eisini skulu hugsa um at savna og skráseta útgávur av føroyskum tónleiki umframt skráseting av øllum tí, sum nú verður givið út á netinum.⁴ Aftur at hesum kemur so stóra uppgávan at skráseta innihaldið í føroyskum bløðum, tíðarritum, bókum og elektroniskum útgávum.

Ikki fyrr enn vit gera alt hetta arbeiðið til lítar, kunnu vit siga, at vit eru komin á mál við tjóðbókaskránni.

Og tað er fongur í slíkum skráum sum hesum, og tað munnu bæði vanligi lesarin, lærarar, skúlanæmingar, lesandi og granskarar longu hava sannað.

Flestu bókasøvnini - tó ikki Býarbókasavnið og skúlabókasøvnini í Havn - brúka bókasavnskipanina Aleph til skráseting, leiting og útlán av bókasavnstilfari. Ein av komandi uppgávunum verður at dagføra felags bókasavnskipanina, so at hon verður víðkað við nýggjum tilfari og gerst lættari at brúka.

² Vitan & vøkstur. Yvirskipaði granskingarpolitikkur Føroya 2011-2015. Føroya Vísindaráð, 2011.

³ Kunngerð um avhending av skyldueintøkum kom í 2012: Kunngerð nr. 4 frá 20. januar 2012 um avhending av skyldueintøkum til Landsbókasavnið í Søvnum Landsins

⁴ Sí t.d. Erhard Jacobsen: Ummæli eru ikki tað, tey vóru (<http://erhjac.wordpress.com/2011/11/15/ummaeli-er-ikki-tad-tey-voru/>)

BÓKAÚTGÁVAN 2011

Sambært skrásetingini í Føroyska Bókalistanum komu 243 bókur út í 2011. Hetta eru nakað fleiri enn í 2010, tá ið 218 bókur komu út. Upprunaverkini vóru 131 (2010:133), 28 fagurbókmentir, 62 yrkisbókmentir, 28 lærubøkur og 13 barnabøkur. Týðingarnar vóru 112 (2010:85), 19 fagurbókmentir, 7 yrkisbókmentir, 4 lærubøkur og 82 barnabøkur. Av barnabókunum vóru 24 týddar úr enskum, 21 úr donskum, 10 úr svenskum, 8 úr norskum og 19 úr øðrum málum. Tað er vert at nevna, at 10 føroyskar e-bøkur eru skrásettar í Føroyska Bókalistanum í 2011, og er hetta fyrstu ferð, at tað er hent.

Tað komu eisini 32 ljóðbøkur út í fjør og umleið 44 tíðarrit og árbøkur.

ANNAÐ

Landsbókasavnið hátíðarhelt tveir 70 ára føðingardagar hjá kendum føroyskum rithøvundum í fjør. 12. september 2011 fylti rithøvundurin Gunnar Hoydal 70 ár, og hátíðarhald var sama kvøldið.

2. november varð skipað fyri hátíðarhaldi fyri rithøvundinum Oddvør Johansen, sum fylti 70 ár 30. oktober. Bæði kvøldini vórðu væl vitjað.

Landsbókasavnið samskipaði Norðurlandsku bókasavnsvikuna í november í fjør. Hesaferð var evnið 'Humor í Norðurlondum'. Vikan hepnadist væl og fekk góða undirtøku.

Beint undan ársskiftinum fekk Landsbókasavnið tráðleyst netsamband í útlánum og á lesistovuni, so nú ber til at sita á savninum og arbeiða við egnari teldu við sambandi til internetið.

Laura Vinther, bókavørður, umboðar Landsbókasavnið í Ljóðbókanevndini. Landsbókasavnið umsitur eisini heimasíðuna hjá Ljóðbókanevndini (ljodbokur.fo).

Erhard Jacobsen luttók á altjóða stevnuni Next Library í Århus 19.-21. juni 2011. Á hesi áhugaverdu stevnu vórðu framtíðar útlitini hjá bókasøvnunum umrødd í norðurlandskum og altjóða høpi.

Hann var eisini saman við Martin Næs, deildarstjóra í Mentamálaráðnum, á norðurlandskari ráðstevnu við heitinum Future Library í Helsinki 13.-15. oktober 2011. Har vórðu eitt nú strategiætlanir fyri bókasavnsverkið í norðurlondum umrøddar.

Í framløgu *Bibliotekers værdi i fremtiden* greiddi Erhard Jacobsen frá, at føroysk fólkabókasøvn sum heild ikki verða so nógv brúkt, sum

bókasøvnini í okkara grannalondum. Hann metti, at hetta komst av, at fólkabókasøvnini ofta eru ov smá, ov lítið sjónlig, og at tey flestu ikki hava starvsfólk, sum eru fólkabókavørðar.

Tað er eisini vert at minna á, at kanningar í okkara grannalondum og øðrum londum hava avdúkað, at tað ber til at vísa á beinleiðis samfelagsligan vinning av at hava góð bókasøvn, bæði fólka-, stovns- og fakbókasøvn. Treytin fyri at fáa vinningin er tó, at bókasavnsskipanin er væl útbygd, og at bæði einstaklingar og samfelagið virðismeta bókasøvnini og brúka tey.

Landsbókasavnið hevur í fleiri ár verið við í felagnum NordINFOLIT, sum er norðurlandskt samstarv um at virka fyri kunning um menning av kunningarforleikum (information literacy). Í lötuni er ivasamt, um hetta samstarvið heldur fram, men ætlanin er kortini at hava eina sonevnda Creating Knowledge-ráðstevnu í Svøríki í 2013.

Tíðarrit.fo (tidarrit.fo) er eitt talgilt bókasavn, har atgongd er til fleiri túsund talgildar blaðsíður av prentaða mentanararvinum, sum er varðveittur í bløðum og tíðarritum í Føroyum, Íslandi og Grønlandi. Verkætlanin er eitt samstarv millum Grønlandska Landsbókasavnið, Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn og Føroya Landsbókasavn. Sum er eru 21 føroysk tíðarrit talgild í Tíðarrit.fo.

BÓKAVARÐAFELAGIÐ 25 ÁR

Í ár vóru tað 25 ár síðan, Bókavarðafelagið varð stovnað. Felagið skipaði tí 12. november fyri stevnu í Skálanum í Norðurlandahúsinum. Á skránni vóru fyrilestrar og kjak um leiklut og menningarmøguleikar hjá føroyskum bókasøvnnum. Høvuðsrøðari á tiltakinum var Henrik Jochumsen, lektari í Innovativ Biblioteksudvikling á Det Informationsvidenskabelige Akademi í Danmark. Eisini vóru styttri innlegg frá Malan Marnersdóttir, professara í bókmentum á Føroyamálsdeildini á Fróðskaparsetrinum, Anniku Egholm, leiðara á Klaksvíkar Bókasavni, Svend Højgaard, leiðara á Býarbókasavninum í Havn og Erhard Jacobsen, leiðara á Føroya Landsbókasavni. Ein avgerandi spurningur at svara hjá bókasøvnunum og bókasavnunum er, hvussu fóta vit okkum og skipa arbeiðið í vitanar- og upplivingasamfelagnum?

Tað er gott, at Bókavarðafelagið tekur stig til at hava stevnu sum hesa, tí tað er alt ov lítið kjak um bókasavnsmál í Føroyum, og fatanin av týðninginum av eini góðari bókasavnsskipan hevur ikki enn fest seg hjá almenninginum og avvarðandi myndugleikum.⁵

⁵ Erhard Jacobsen: Heilsan til nýggjan ráðharra
(<http://erhjacob.wordpress.com/2011/11/18/heilsan-til-nyggjan-radharra/>)

HUGLEIÐINGAR OG AVBJÓÐINGAR

Alment bókasavnsvirksemi er og hevur verið undir trýsti seinastu árinum, og tað eru fleiri grundir til, at so er. Vit kunnu nevna

- trongir figgjarkarmar at virka undir
- øktar kunningarnøgdir og nýggir útgávuhættir
- skjót menning á kt-økinum
- økt framleiðsla og nýtsla av talgildum tilfari
- fleiri og meiri krevjandi brúkarar

Hetta og annað aftrat ger bókasavnsvirksemið og -yrkið til eina avbjóðing.

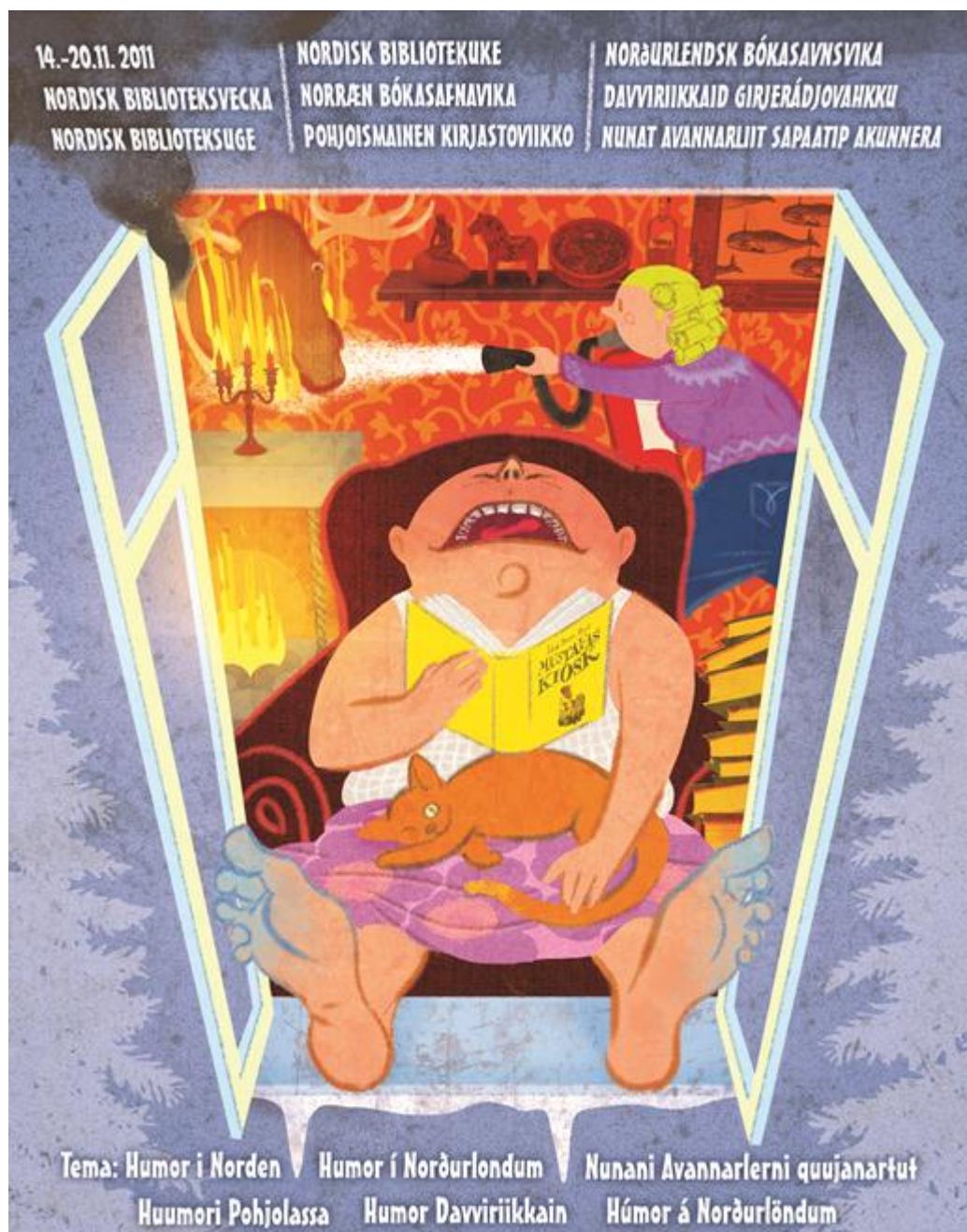
Bókasøvnini eins og onnur søvn eru noydd til at taka støðu til stóra spurningin um talgilding av tilfari, sum tey savna og eiga, og mennast skulu eisini nýggir miðlingarhættir. Gransking í bókasavns- og kunningarfrøði m.a. við støði í tí tilfari, sum er til skjals á stovninum, er eisini eitt mál, sum vert er at seta sær.

Sum er hevur Landsbókasavnið ilt við at megna at røkja allar skyldurnar og uppgávurnar, sum eru álagdar savninum í lógini. Her er serliga talan um tørvin at savna inn og goyma ta alsamt øktu nøgdina av talgildum útgávum og útgávum á internetinum.

Landsbókasavnið hevur tørv á meiri goymsluplássi til bókasavnstílfar, bæði fysiskt og talgilt.

Á Landsbókasavninum vilja vit fegin hava fólk at brúka bókasavnið, og eisini at tey støðast, tá ið tey koma inn á gólvið. Hóast umstøðurnar eru trongligar, so ræðast vit ikki avbjóðingarnar, og vit síggja eisini fram til at kunna brúka móguleikarnar, sum komu við nýggja savnsbygnaðinum.

Landsbókasavnið skal vera eitt gott og mennandi arbeiðspláss, og vit eiga at tora at standa við, at tað vit gera hevur týðning.

27. apríl 2012

Skrivað hefur Erhard Jacobsen, leiðari á Føroya Landsbókasavni.